

2018

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI ARTOVA İLÇE RAPORU

OKA

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
MIDDLE BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

HAZIRLAYANLAR:

Mehlika DİCLE

Emrah ORAL

Hayrul ŞEN

İçindekiler

1. İLÇE KÜNYESİ	3
2. GİRİŞ	3
2.1. İlçe Tarihi.....	3
2.2. Coğrafi Konum.....	5
3. SOSYAL YAPI.....	6
3.1. Nüfus	6
3.2. Eğitim	6
3.3. Sağlık.....	6
3.4. Kültür ve Sosyal Hizmetler	6
4. İKTİSADİ YAPI.....	6
4.1. Tarım, Hayvancılık ve Ormancılık:.....	7
5. ALT YAPI.....	7
6. OKA FAALİYETLERİNDE İLÇENİN YERİ.....	7
7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	7
8. KAYNAKLAR	8

1. İLÇE KÜNYESİ

İLÇE ADI	Artova
BAĞLI OLDUĞU İL	Tokat
NÜFUS (2017)	8.503
YÜZÖLÇÜMÜ	493 km²
İL MERKEZİNE UZAKLIK	38 km
BELEDİYE SAYISI	1
KÖY SAYISI	28
BELEDİYE BAŞKANI	Lütvü YALÇIN
KAYMAKAM	Resul ÖZDEMİR

2. GİRİŞ

2.1. İlçe Tarihi

Artova ilçesi, Şubat 1921 yılına kadar Tokat il merkezine bağlı bir bucak iken, Mart 1921 de şimdiki Sulusaray ilçe merkezi olarak mülki taksimatta yerini almıştır.

1923 yılında meydana gelen depremde ilçe merkezi olan Sulusaray'daki bütün resmi binalarla birlikte meskenlerin tamamen hasara uğraması üzerine ilçe merkezi Tokat-Sivas karayolu üzerindeki Çamlıbel beldesine taşındı. İlçe merkezi burada bir gelişme gösteremedi. İlçenin birçok köyü merkezin çok uzağında kaldı. Bunun üzerine 1 Haziran 1944 de coğrafi durum

göz önüne alınarak Artova ilçe merkezi şimdiki yeri olan Samsun-Sivas demiryolu güzergahında bulunan Kızılca nahiyesinin aşağı kısmındaki Kunduz istasyonuna taşındı ve istasyonun adı Artova olarak değiştirildi.

Artova'nın ilçe merkezi olmasında ikinci Cumhurbaşkanımız İsmet İNÖNÜ'nün çavuşluğunu yaptığı Kızılcaköylü Dragoş lakabıyla anılan İbrahim Dirican'ın İsmet Paşa'dan isteğinin etkili olduğu söylenmektedir. Ancak bununla ilgili resmi bir belgeye rastlanılmamıştır. İbrahim Dirican'ın Artova'nın ilçe olmasından sonra etkili bir isim olarak ön plana çıktığı, şu an Meslek Yüksek Okulu olarak kullanılan tek katlı taş binanın Artova Ortaokulu olarak yapılma aşamasında gerek arazinin istimlak edilmesinde, gerekse köylerden kağrı arabalarıyla taş getirilmesinde öncülük ettiği yaşlı insanlar tarafından anlatılmaktadır.

Artova ilçesi Kızılca mahallesinin bulunduğu yerde milattan 500 yıl kadar önce Kapadokya Krallığı zamanında kurulmuş ve Pontus Krallığının istilasına uğramıştır. Romalıların saldırılarında ve buralarda yapılan savaşlarda yıkılıp yakılmış, 15. yüzyıl başında Timur'un orduları tarafından alt üst edilmiştir. Osmanlı imparatorluğu döneminde büyük bir köy olan Kızılca köyü daha sonra Bucak merkezi durumuna getirilmiş ve yukarıda izah edildiği gibi 1944 yılında ilçe merkezi olmuştur.

Boyunpınar köyünün kalkolitik döneme ait bir arkeolojik sit alanı olduğu Raci Tezizel tarafından 1952 yılında yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmalar sonucunda bulunan Kayapınar Höyüğü'nün ilk üç katmanı altında bu dönem (Yazılı Tarih Öncesi Bakır Çağı) kültür ve sanatına ait kırmızı, kahverengi ve siyah astarlı seramik çanak-çömlek parçaları bulunmuştur. Ayrıca Boyunpınar köyü özündürük mevkiinde bir tepenin içerisinde yumuşak kayaların oyulmasıyla oluşmuş, beş odalı ve üç katlı yer altı yerleşim yeri bulunmuştur. Burası halk arasında Horun Mağarası olarak adlandırılmakta olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı restorasyon çalışması yaparak gezi ve incelemeye açmak üzere girişim başlatmış bulunmaktadır.

1635 yılında 4. Murat İran-Revan seferinden dönerken Sivas-Yıldızeli'nden geçip Tokat'a gelirken bugün Artova ilçesinin bulunduğu arazide mola verdiği ve daha sonra şu an Tokat il merkezine bağlı Tahtoba ve Uğrak köyleri arasındaki handa kaldıktan sonra Tokat'a geldiği ve Çölkestiren sarayında bir gece misafir kaldığı Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde yazmaktadır.

Yine Evliya Çelebi Seyahatnamesinde "...kuzeye doğru giderek, Çamlıbel dağı, Sivas eyaleti toprağında mahsulü çok mamur ve müzeyyen kasaba misali köylerden geçtik. Arıkova kasabasına geldik, oradan yine şimale giderek Şeyh Nusrettin Tekkesi ne geldik..." diye yazmaktadır.

Atatürk'ün 21 Kasım 1930'da Cumhurbaşkanı olarak Sivas'tan Tokat'a gelirken Artova'ya uğradığı ve halkla bir süre sohbet edip onların dertlerini dinlediği anlatılmaktadır.

Artova eski kayıtlarda "Artukova" diye geçmektedir. Artuk Bey, Büyük Selçuklu Meliki Alpaslan'ın komutanlarından Eksik Bey'in oğlu olup değerli bir komutandır. Bu komutanın asıl hüküm sürdüğü yer Halep, Mardin ve Elazığ olmasına rağmen Sivas bölgesine kadar da geldiği söylenmektedir. Danişmentname isimli eserde; Artuhi adıyla anılan Artuk Bey'in Tokat yörelerinde Artukova (Artova) da faaliyet gösterdiği ve buradan Orta Anadolu'ya

geçerek Norman reisi Ursel (Russel) ve imparatorun amcası Yuannis (İoannes) komutasındaki Bizans ordusunu bozguna uğratarak batıda Marmara kıyılarına kadar geldiği ifade edilmektedir.

Tarihçi Mustafa Necati SEPETÇİOĞLU 2-6 Temmuz 1986 tarihleri arasında Tokat'ta düzenlenen "Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat" konulu sempozyumda sunduğu "Anadolu ve Rumeli Topraklarımızın Türkleşmesi" isimli tebliğinde "... o günlerden kalma Artukâbâd, daha sonra Artukova ve şimdiki Artova bunun yaşayan en güzel delilidir; Alpaslan'ın emirlerinden Artuk Beyi o günlerden bu güne getirir." ifadeleri Artova tarihi ve ismi konusunda bize ışık tutmaktadır.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Elemanı Dr. Ali AÇIKEL'in Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 2003/Cilt 20, Sayı: 2'de yayınlanan "Artukabad Kazası Yer Adları (1455-1600)" isimli makalesinde; Günümüzde Artukabad adı Artova şeklinde konuşulup yazılmakla birlikte Artukabad tarihi coğrafyası Tokat ilinin Artova, Sulusaray, Yeşilyurt ilçeleri ile Zile ilçesinin doğusunda kalan dar bir alanı kapsamaktadır." şeklinde yapılan açıklama yukarıdaki bilgileri doğrulamaktadır. Aynı makalenin devamındaki bilgiler ise şu şekildedir.

Artukabad bölgesi 1071 Malazgirt Zaferinden günümüze kadar kesintisiz olarak Türk yerleşim alanı olması nedeniyle Anadolu'daki Türk kültürünün en eski ve en derin izlerini taşımaktadır. 1455-1600 yılları arasını kapsayan tapu-tahrir defteri ile 1600 senesine ait avarızhane defterleri bunu göstermektedir.

15 ve 16. yüzyılda Artukabad kazasında arşiv kayıtlarına yansıyan yerleşim yerlerinin toplam sayısı 200 civarındadır. Bu toplamın 73'ü köy, 125'i mezra, 1'i kışlak ve 1'i yaylaktır. 15 ve 16. yüzyıldaki bu yerleşim yerleri adları günümüzdakilerle karşılaştırıldığında toplam 73 köyden 56'sının mevcut olduğu, ancak bir kısmının isim değişikliklerine maruz kaldığı görülmektedir. Bu durum Artukabad'ın bu günkü coğrafyasındaki köylerin yaklaşık % 75'inin köklerinin 15. asra kadar uzandığını ortaya koymaktadır.

Artukabad kazası yer adları köken bakımından çeşitlilik göstermektedir. Kazadaki yer adlarının köken olarak dayandığı başlıca diller: Türkçe, Arapça, Farsça ve Rumca'dır. Türk adlarının % 51'lik oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

2.2. Coğrafi Konum

Artova İlçesi Tokat İline 38 km mesafededir. Yüzölçümü ise 493 km² olup, deniz seviyesinden yüksekliği 1.170 metredir. İklimi zamanla Karadeniz iklimi karakteri gösterse de genellikle bir kara iklimi hakimdir. İlçeye bağlı 28 köy genellikle düzenli bir biçimde belirli güzergahlarda gruplaşmıştır. Ulaşım imkanları yeterlidir. Araziler ve nüfusun yoğunluğu Çekerek ırmağı vadisi ile Sivas-Samsun demir yolu üzerindedir.

İlçemizin kuzeyinde 20 km uzunluğunda bir kara yolu ile Sivas- Tokat kara yoluna, Güneyindeki karayoluyla da Yeşilyurt ve Sulusaray ilçesine ulaşılır. Zile-Artova arası 60 km uzunluğunda asfalt yolla kaplıdır.

Artova'nın iklimi zamanla Karadeniz iklimi karakteri gösterse de genellikle bir kara iklimi hâkimdir. İç Anadolu ve İç Doğu Anadolu iklimleri etkisi altındadır. Artova'nın iklimi Sivas

ili ile paralellik gösterir. Başçiftlik'ten sonra Tokat'ın en çok kar alan ve kışları soğuk ve yazları serin olan ilçesidir. Özellikle Yukarıgüçlü köyünün üstündeki ve hakim tepesinden Kazova ve Yeşilirmak'ın da izlendiği Ağdağ mevsimin ilk karının görüldüğü ve yine karın en son eridiği yüksek bir dağdır. Kasım-Nisan ayları arasında genellikle Tokat'a yağmur yağarken Artova'ya kar yağmaktadır. Yıllık yağış ortalaması 500 mm'nin üzerindedir. Temmuz ayı sıcaklık ortalaması 18 derece, şubat ayı sıcaklık ortalaması ise -1.8 derece civarındadır.

3. SOSYAL YAPI

3.1. Nüfus

2017 yılı nüfus verilerine göre Artova ilçesinin genel nüfusu 8.503'tür. Bu nüfusun 3.474'ü şehir merkezinde yaşarken, 5.029'u köylerde yaşamaktadır. Nüfusun 4.245'i erkek, 4.258'i kadınlardan oluşmaktadır. Son beş yıldaki nüfus artış hızı % -9,4 ve bir önceki yıla göre nüfus artış hızı ise % -8,3 olarak gerçekleşmiştir.

3.2. Eğitim

Almus İlçesinde, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Artova Meslek Yüksekokulu bulunmakta olup, büro hizmetleri ve sekreterlik bölümü, finans, bankacılık ve sigortacılık bölümü, mülkiyet koruma ve güvenlik bölümü ile terapi ve rehabilitasyon bölümü bulunmaktadır.

İlçede 22 okulda 103 adet derslik bulunmaktadır. 1.930 öğrenciye 108 öğretmen ile eğitim öğretim gerçekleştirilmektedir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkökul ve ortaokulda 20 iken genel ortaöğretimde 17 olmaktadır. İlçede mesleki ve teknik lise bulunmamaktadır.

3.3. Sağlık

İlçemizde bulunan Artova İlçe Entegre Devlet Hastanesi 1964 yılında 25 yatak kapasitesi ile Sağlık merkezi olarak hizmet vermeye başlamıştır. 2009 yılından bu yana Merkez Sağlık Ocağı ile Entegre olarak 11 yatak kapasitesi ile Entegre İlçe Hastanesi Statüsünde hizmet vermektedir. İlçede ayrıca, 1 toplum sağlığı merkezi, 1 acil yardım istasyonu, 1 aile sağlığı merkezi, 4 aile hekimliği birimi ve 6 köy sağlık evi bulunmaktadır.

3.4. Kültür ve Sosyal Hizmetler

İlçenin sosyal yaşantısı sınırlıdır. İlçe sınırları içinde müze, tiyatro ve sinema bulunmamaktadır. İlçede kahvehane, internet kafe, içkisiz lokanta ve pide salonu mevcut bulunmaktadır. Artova İlçe Gençlik Spor Müdürlüğü bünyesinde kapalı spor salonu inşaat yapımı devam etmektedir. İlçede piknik alanı olarak lavabo, mescid, balık tutma, çocuk parkı, otopark, hazır taş mangallar ve piknik masalarının bulunduğu Artova Göleti Mesire Alanı mevcuttur.

4. İKTİSADİ YAPI

Artova ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Artova'nın arazi yapısı yayla özelliği gösterdiği için hayvancılık daha da önem kazanmıştır. Son yıllarda İlçe Tarım Müdürlüğü ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın ortak çalışmaları sonucu Tarımsal Kooperatifler aracılığıyla süt sığırcılığı ve koyunculukta hareketlilik gözlenmiştir. 1976

yılında temeli atılan TAKSAN (Tokat Takım Tezgahları Sanayi) Sivas-Samsun demiryolunun kenarında etrafı çevrili 350 dekar arazi içerisindeki fabrika binaları atıl olarak durmakta iken 2005 yılında Adoçim işletmesinin burayı satın alarak kurduğu çimento fabrikasının Artova ekonomisinde önemli yeri vardır.

4.1. Tarım, Hayvancılık ve Ormancılık:

Artova İlçesinde 2016 yılında toplam tarım alanı 124.691 da (50.737 da sulu alan, 73.954 da kuru alan), orman alanı 145.200 da, çayır mera alanı 71.000 da ve tarım dışı alan 15.109 da olmak üzere 2016 yılı tarımsal ve tarım dışı arazi varlığı toplam 356.000 da'dır.

Mevcut tarım alanının, 97.941 da alanda 50.502 ton tarla ürünü (arpa, aspir, ayçiçeği, buğday, fiğ, hayvan pancarı, korunga, mısır, nohut, patates, şeker pancarı, tritikale, yeşil mercimek, yonca ve yulaf), 11 da alanda 15 ton sebze (brokoli ve lahana) ve 497 da alanda 232 ton meyve (armut, ceviz, elma ve üzüm) üretilmiştir.

15.381 adet küçükbaş (koyun ve keçi) ve 14.525 adet büyükbaş (sığır ve manda) olmak üzere 2016 yılı toplam hayvan varlığı 29.906 adettir. 29.906 adet hayvandan 10.501'i sağılmakta olup, bu hayvanlardan toplam 9.317.367 kg süt alınmıştır.

İlçede kanatlı hayvan (tavuk, ördek, kaz ve hindi) üretimi de bulunmakta olup, 2016 yılında toplam 3.460 hayvandan 560.700 adet yumurta üretimi gerçekleştirilmiştir.

2016 yılında ilçede kayıtlı 30 işletme 18.750 kg bal üretimi gerçekleştirmiştir.

5. ALT YAPI

Artova İlçesi, Karadeniz bölgesinin iç kısımlarında, İl Merkezine 38 km Yeşilyurt İlçesine 18 km ve Zile İlçesine 60 km asfalt devlet yolu bağlıdır. Artova'dan Sivas'a 126 km, Artova'dan Samsun'a 277 km devlet demir yolu bulunmaktadır. Devlet demir yollarının Artova İlçesi mülki hudutları içerisinde 27 km uzunluğunda tren yolu bulunmaktadır.

İlçede baraj bulunmamasıyla beraber 4 adet gölet bulunmaktadır. İlçede atık su ile doğal atık su arıtma tesisleri bulunmamaktadır.

6. OKA FAALİYETLERİNDE İLÇENİN YERİ

2013 Yılı Dezavantajlı Gruplara Yönelik Sosyal İçerme Mali Destek Programı kapsamında Artova Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından uygulanan 135.014,65 TL bütçeli "Engeller Kalksın Kamu Kurumlarına Ulaşılsın" projesine Ajans tarafından 101.260,99 TL maddi kaynak sağlanmıştır.

7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Artova kırsal nüfusun ağırlıkta olduğu, temel üretim ve ekonomik yapının tarım ve hayvancılığa dayandığı bir ilçedir. İlçe halkının ekonomik düzeyinin zayıf olması sonucunda sosyal etkinliklerden mahrumdur ve sosyal hayatın geliştiği söylenemez.

İlçede göç ve işsizlik temel ekonomik problemler olarak görülmektedir. Geçim kaynağı ağırlıklı olarak tarım olmasına karşın iklim şartlarından dolayı yüksek katma değerli ürünler yetiştirilemediği için tarımdan yüksek gelir elde edilememektedir.

Organik tarım ile ilgili çalışmalar mevcut olup geliştirilmesi, organik ürünlerin üretilmesi ve etkin pazarlanması halinde ilçe için iyi bir gelir kaynağı olacağı düşünülmektedir.

8. KAYNAKLAR

- Tokat İli Artova İlçesi Kaymakamlık Brifing Raporu - 2016
- Tokat Valiliği Resmi Web Sitesi, www.tokat.gov.tr
- Tokat Artova Belediyesi Resmi Web Sitesi, www.artova.bel.tr
- TÜİK İstatistikleri, www.tuik.gov.tr
- Tokat İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <http://www.tokatkulturturizm.gov.tr/>
- Tokat Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, <https://tokat.tarim.gov.tr/Link/2/Istatistikler>